Petrusák János

Ne menjünk el Székelyföldre!

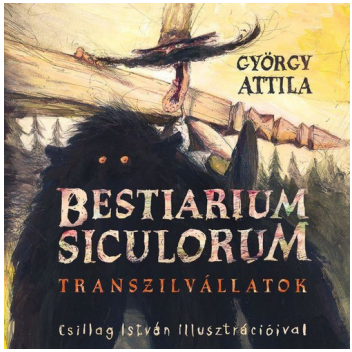

A minap kicsiny kötet akadt a kezembe, postán érkezett. Aki olvasni nem szeret, vagy nem tud, az is megszeretheti e könyvet, mivel a betűk mellett rajzok is vannak benne. Csillag István illusztrációi nemcsak egyszerűen leképezik György Attila szövegét, hanem karon fogják, segítik, felemelik azt, és vele együtt az olvasót. Néha Csillag István képei még jobban is tetszenek nekem, s valahogy jobban megragadják, amit az író mondani akart. De Csillag Istvánt ne dicsérjem többet, mert meghallja, és elbízza magát. Egyébként joggal.

A könyvet kézbe véve már a borító is érdekes. Rajzolással, festészettel hobbi szinten foglalkozom, ezért minden amatőr ismeretemmel tudni vélem, hogy visszakaparásos, vagy valami egyéb izgalmas eljárással készülhetett a címsor. A sok „minimalista", grafikai megoldások nélküli, csak színre és címre redukált borító után – az Ünnepi Könyvhéten számos ilyet láttam – ez, mondhatni, izgalmas, ráadásul pontosan ábrázolja a cselekményt. Antennabajuszú székely, vállán székelyfaragásos oszloppal a száját tátja, bizonyosan valami okosat kíván nekünk mondani. Aztán egy fenyves: sötét, titkos-fekete. S medve, amely, ha székely, ha nem, nem játék. Szeme világít. A könyv hátsó borítóján pedig egy meghatározhatatlan – legalábbis átlagos fantáziával befoghatatlan – valami, egy oszlop, és felhívás keringőre: *„ne tudd meg, mi az!"*

Fedezzük fel a könyvet, amely székely termék – ha nem tudnám, hirdeti borítóján –, „pálinka–bicska–művészet" hármasa. (Székelyföldön járva találkoztam sajátos művészetükkel, a szé-

kely bicskára érzésem szerint nem szolgáltam rá, s pálinkájukkal is szerencsére, vagy inkább sajnos megismerkedtem.)

A kötet humora székelyesen súlyos feketehumor, s ez már az első lapon megmutatkozik: *„Ne várja meg, míg megbicskázzák őket! Olvasson élő székely írókat!”* Az ironikus, öniróniku– mára már kissé retrós, de sosem divatjamúlt – humor végigvonul az egész művön. Elsőre a különös állatneveken s magyarázataikon nevetünk, hiszen ezeket a magyar, a székely, a csángó egyaránt használja különféle beszédaktusokban, majdnem hogy a mindennapi beszédben. Mint a rézfánfütyülőt, ami itt „rézfánfütyörgő”, a torkosborzot és fába szorult férget. De tudjuk biztosan, hogy ezeket miért mondjuk? Választ ad rá György Attila, bár olyan sajátos választ, hogy a sok kacagtató mondat után már úgy érzem, ebben a könyvben semmi sem az, aminek tűnik. Szól egy magyar–székely–csángó faunáról, amely nincs, de mégis van, egyszerre induktív és deduktív gondolkodásra késztet, egy különös világot teremtve, amely az övé, s mire elolvassuk és befogadjuk, a miénk is lesz.

György Attila székely, Csíkszeredában született, még él, a történetei miatt nem bicskázták meg. Öniróniku– szövegironiku– minden-ironiku– amolyan „röhögjél, mert sírnod kellene” dikció. Az első mély, zsigeri felnevetés után erős továbbgondolásra késztethet az írás bennünket. Annyira, hogy György Attila egy poénját sem lelőve, „györgyattilás” stílusban saját „hungállatok 0.0.”-mat tegyem le szerényen. Például a „Mea Leporidae”, vagyis magyarul, székelyül és csángóul is egyaránt „nyulam-bulam” kapcsán, ahol a nyúl, nyulacska lehet hím, nőstény vagy gender identitású, és így mindenfajta női és férfi sztereotípiák nélküli, de mindenképpen aranyos, ízlésemnek megfelelő, s főleg az enyém. Ezt fejezi ki a latin – tudományos – mea, ahogyan a kevésbé latin, inkább magyar–székely–csángó, de sokkalta érthetőbb „bulam”, amely kifejezi a tulajdonjogot, s még „hímsovinisztaként” a bulát is, amely… Na, erre már keressetek rá magatok!

Hogy miről is szól ez a könyv, azt nehéz lenne megfogalmazni. Lehetne ez egy tourist-lebeszélő, vagyis turistákat, elsősor-

ban – mivel magyarul olvasható – magyar turistákat eltántorító anti-útikönyv. Ne menjünk el Székelyföldre! De aki a nem létező állatok kavalkádját elhiszi, az inkább valóban ne menjen el otthonról. Sőt, még otthon is féljen. György Attila huszonkilenc fajta, ádáz képzelete szülte székelyföldi bestiát mutat be, amelyek mind veszélyes szörnyetegek. Íme, néhány példány a sajátos állatkertből a teljesség igénye nélkül.

Jegesmedve, de a székely fajta, s az ELTE-n, a Babeș–Bolyain, netán a Harvardon végzettek, vagyis a szakértők bármit mondanak rá, egy közönséges barnamedve – amely nem játék! –; de ez sem igaz, mert hófehér. S úgy lett, hogy találkozott Chuck Norris-szal, *„osztán ijedtibe' megőszült".*

De érdekes a szeszmacska is, amelyről tényleg ne tudjuk meg, mi az. Mégis tudjuk, mert nemcsak Erdély földjén macskáskodik, hanem mindenhol, ahol szesz van, mert az kell neki. Egyébként „pofára és nem talpra esik", György Attila meghatározása szerint ezért sem tartozik a macskafélék családjába. Továbbá: *„a becsületes macska mintegy 210 fokos szögben látja a világot, a szeszmacska 40 fokos alatt semmit nem lát meg, de legalábbis nem vesz róla tudomást".* Nem kell nagy tudomány hozzá, hogy a fenti leírásból kihalljuk, emberszabású eme macska, csak nagyobbacska. Úgy gondolja az író, hogy *„egyike a székely fauna legszimpatikusabb állatainak. Nem védett még, de azért egy decire ajánlatos meghívni."*

És így tovább. Mintha az író játszana velünk, meddig bírjuk még, mert ő még bírja. S mivel minden könyvnek vége van egyszer, most csak ennyi került bele szellemi teremtményeiből.

Aztán van itt még a jellegzetesen „györgyattilás" faunából székely fehérnép meg fába szorult féreg, edzett görény, magyar kémgólya és albán szamár; továbbá szinte természetes módon *„rézf@szú bagoly",* amelynek kapcsán Attila elmélkedhet azon, milyen jó is ez a @ jel, hiszen sok durva kifejezést szalonképessé lehet vele tenni. Nála egyébként a hivatkozott bagolykülönlegesség *„filoszokat eszik vacsorára, s néprajzosokat böfög vissza",* de hogy ne csak másoknak jusson az áldás, megállapítja, hogy *„a*

rézf@szú bagoly két dolgot tud, de azt nagyon. Az egyik: felnőtt gyerekeket ijesztgetni, a másik: teljesen bolond írók képzeletét foglalkoztatni.” (Ezek szerint utóbbit tényleg nagyon!)

György Attila könyvén tehát jól szórakoztam. S ha létezik bakancslista az életben, akkor létezhetne könyvlista is azokról a művekről, amelyeket mindenképpen el kellene olvasni, s akkor György Attila – hadd ismételjem meg utoljára, à la marketing, hátha valaki elfeledte a címet – *Bestiarium Siculorum – Transzilvállatok* című munkája Csillag István rajzaival kerüljön fel erre a listára.

Viszont mivel egy nálam okosabb azt mondta, hogy egy kritika sem jó, ha nem kritizál, és egy recenzió is művelje, ha visszafogottabban is, végül lenne egy kritikai megjegyzésem a könyvvel kapcsolatban. Kritikám önkritika: ezek után én már hiába írnám meg saját *Bestiarium Siculorum*omat, azaz valóságos és képzeletbeli állatok fantasztikus „kicsiny kézikönyvét” – akik amúgy mind emberek, állatbőrbe bújva –, az már nem lenne oly autentikusan székelyes, mesélős, egyszerre otthonos népiességű és a korszerű-egyetemes intellektualitás minden elemét megvillogtató mű, mint az eredeti György Attila-féle szövegvilág.

Miután mindezt bevallottam, már csak annyit mondhatok: ha ilyet írni nem is tudok, olvasni még akarok!

Úgyhogy hajrá, te meg nem bicskázott, élő székely író! Éljen soká a különleges magyar–székely–csángó fantázia!

György Attila: *Bestiarium Siculorum – Transzilvállatok.* Előretolt Helyőrség Íróakadémia–KMTG, Budapest, 2019.